

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Iustitia Et Iure, Continens Tractatus De Prudentia, Fortitudine, &
temperantia, de Ieiunio, & Iustitia generaliter sumpta, de Iustitia
commutativa, nempe de Pactis, & Contractibus in genere, de Promissione,
& Donatione liberali, de Commodato, & Deposito, de Mutuo, & Vjura, de
Emptione, & ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

4. Quæ probatio sufficiat, vt iudex tanquam corruptus damnetur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76677)

Sed quia delectum inchoatur fuit tibi non parva ordinaria ceptur, arbitraria tamen puniendus est, vt recte resoluit Ioann. Martiuzo in *diuol. relator. & advocat. 3. p. c. 2. 5. in fine.* Menoch. 2. 32. Neque item excusatur eo quod donum acceperit ob ministrandam iustitiam, est enim iudici donis acceptis obsecrato periculum non leue iniustitiam pro iustitia reputandi. Vt docuit Bald. *conf. 2. 1. d. 5.* quem Boffius sequitur. *lit. de officialib. corruptis. n. 2.* Paris Puteus de *fructu uerbo corruptio.* Couarruu. *reg. peccatum 2. p. 3. n. 1.* Menoch. *d. causa 342. n. 19.* Neque denique excusatur, esto donum datum & receptum fuerit vt celerius negotium expediatur. Ob nullum enim finem honestari potest munus receptio. Sic plures referens Boetius. *q. 153. n. 2.* Menoch. *n. 2.* qui relato Couarruu. in *dicto. §. 3. n. 1.* cenlet hoc in euentu datum sepetere posse, neque esse locum. *leg. 2. §. ult. & leg. 3. ff. de condit. ob. iurjem. causam.*

§. II.

An teneantur in foro conscientia iudices, alii que ministri, quibus dona concessa sunt animo alligandi eorum voluntatem, vt intra limites iustitiae dantibus quoad fieri possit fauant restituere ante sententiam declaratoriam criminis?

- 1 De quo sit questio.
- 2 Non impeditur horum acceptorum dominium in accipientem transferri.
- 3 Non obest iuramentum.

1 **P**ramittimus id quod latius probauimus. *tr. 3. de legib. d. sp. 2. p. und. 8. n. 1.* non ex eo quod lex actum prohibuerit, eius valorem irritare. Quapropter et questio procedit, an de facto leges rum iuris communitis, tum canonici tum nostri regni translationem domini, impediunt munus receptionem prohibentes.

2 **Q**uia in re probabilius existimo non impediunt huiusmodi dominij translationem, quia irritatio actus, & dominij translatio inducenda non est, quin legibus fuerit manifestissime expressa, at nulla est lex in qua haec irritatio, & translati dominij impeditio continetur, vt expendunt leges erit manifestum, ergo. Atque ita docet Molin. *rr. 2. disp. 88. post med.* Valq. *opus. de restit. cap. 7. dub. 6. n. 61.* Rebell. *2. p. de obig. iust. lib. 18. q. ult. n. 5.* A qua doctrina excipienda sunt: quae recipiuntur a delegatis Sedi Apostolicae ultra praescripta in *cap. statutum de receptis in 6.* & a quocunque iudice ordinario, seu delegato visitante, de quibus in *cap. exigis de censib. lib. 6.* Vt aduertit Mol. *disp. 88. §. postsumus,* & Rebell. *supra. n. 3.* In nostro vero regno nullam video legem, quae hanc obligationem in foro conscientiae astruat, vt fatetur Mol. Rebell. & Valq. *locis citatis.* Neque probandum censio exceptionem quam Valq. *supra* conluit de secretariis Regis. Nam esto *leg. 1. tit. 18. lib. 2. noue compilat.* dicatur, *sean obligados in foro conscientia las dichas penas, sin que mas sepan ni esperen ser condenados en ellas,* adhuc sententia saltem declaratoria criminis requiritur, quia illa verba in foro conscientiae non tantum ad reddendum munus acceptum, sed ad omnes alias penas ibi praescriptas extenditur, quas sine dubio exequi delinquens non tenetur ante criminis declarationem, vt late probauit *tract. 3. de legib. disp. 2. p. 2. per totum.*

3 **N**eque hic obstat iuramentum, quod iudices, & ministri publici praestant nihil ultra stipendium designatum recipiendi, quia ex hoc iuramento non redduntur inhabiles ad donati acquisitionem, tamen contra iuramentum recipiendo delinquant. Quinimo esto iuramentum esset de non retinendo accepto (quod tamen non est) non obinde virtute iustitiae, & defectu dominij ad restitutionem obligantur, sed solum ex virtute religionis. Vt bene aduertit Mol. *disp. 88. §. illud admonerim.*

§. III.

An ex dispensatione regis possit aliquis licite munera accipere, & retinere?

- 1 Valide Rex se eximere potest ab obligatione sua legis.
- 2 Placet aliquibus iure naturali esse prohibendum.
- 3 Vera est sententia cum periculum adest ob eam receptionem, peruerendi iustitiam.
- 4 Requirit princeps stipendium augere tibi à partibus recipientium non aucto aliis eiusdem muneris.
- 5 Potest Rex iuramentum horum iudicum abrogare.

1 **N**on est dubium te posse à Rege saltem valide ab obligatione iure legis eximi. Nam ex eo quod voluntatem habeat ne sub ea lege comprehendaris ab illius obligatione exemptus es. Quare eo in euentu recipiens munera aduersus legem regiam non delinquis.

2 **S**ed ad aduersus legem naturalem delinquis? Difficultate non caret ob periculum quod ex muneribus acceptis insurgit indebitae iustitiam ministrandi. Ideoque Mercado in *sum. lib. 6. cap. 16.*

reputat hanc receptionem iure naturali tibi esse prohibitam. Placet tamen sententia Valq. *opus. de restit. cap. 7. d. 5. p. 2.* dicentis spectato iure naturali eam receptionem tibi esse prohibitam eo in euentu tantum quod fuerit periculum iustitiam indebitae ministrandi. Cum autem contingere possit (est raro) nullum adest periculum, sed te liberum, & expeditum esse, ac si munera non accepisses ad ferendum iudicium nequaquam eo in euentu recipiendo munera peccabis.

Ilud certius est non posse Regem stipendium tibi augere recipiendum à partibus non aucto stipendio aliis eiusdem muneris & officij. Nam si reliquorum labor & industria ad aequalitatem soluitur centum aureis, v.g. tuusque labor, & industria aliorum labori, & industria praestantior non est, maiori summa digna non erit ac proinde iniuste & cum obligatione restituendi exigatur, pretium namque siue ex Rege, siue ex conuentione hominum omnibus rebus eiusdem ordinis aequali esse debet. Sic Mercado, & Vazq. *loc. cit.*

Ex his deciditur posse Regem iuramentum horum iudicum, & ministrorum abrogare, nam abrogatione seu dispensatione facta in lege, iuramentum corruit quod erat de illius obseruatione. Vt bene aduertit Vazq. *opus. de restit. c. 7. d. 8.*

§. IV.

quae probatio sufficiat, vt iudex tanquam corruptus damnetur?

- 1 Per datorem munus probatio fieri potest.
- 2 Iure nostro regio tribus rebus singularibus plena probatio inducitur.
- 3 Quales debeant esse hi testes.
- 4 Probandum est esse omni exceptione maiores.
- 5 His rebus singularibus addenda est alia singularis.

Placet praedictis hanc questionem adicere, de qua *in 6. v. g. tit. 9. lib. 3. noua collect.* ubi cum admittitur probatio tum per ipsum corruptum, & delicti socium tum per testes singulares. Nam esto iure communi spectato sentiat Menoch. alios referens, *lib. 2. de arbitrar. causa. 47.* in fine, hoc delictum non probari per iuramentum eius qui munera dedit, tamen hoc intelligendum est de probatione perfecta, at de imperfecta probatione dubium esse non debet per iuramentum eius qui munera dedit probationem confecti posse. Nam in his delictis quo clam & ceteris committi solent, ideoque sunt difficilis probationis vi est praesens delictum, probatio quae alioquin idonea non est idonea censetur ex doctrina Bart. in *leg. in illa stipulatione in 2. ff. de verb. obligat.* quem ibi sequitur Iason. 17. & 18. ad hoc quoque in nostro regno statuitur hoc delictum probari posse per iuramentum eius qui munera dedit non quidem perfecte, nec diu semiplene, sed imperfecte & aequaliter, addita quae alia probatione quae vitium praedictae supplet damnari poterit.

Ob eandem causam statuitur in *dicta leg. 6.* tres testes singulares admitteudos esse ad plenam delicti probationem, nam esse regu are fit in plena delicti probatione saltem duos testes debere esse concordantes. *leg. vbi numerus ff. de rebus actum ob dilectum huius delicti probationem permittitur vt ea concordia numero testium suppletur, sicuti saepe eo numero testium suppletur, sicuti saepe eo numero qualitas testium suppletur teste Alexand. *conf. 5. lib. 1.* Bernard Diaz. *reg. 7. 46. fallent. 19.* Atque ita in praesenti notauit Auendaño. *tract. prator. l. 1. cap. 2. n. 15.* Accedendo in *d. leg. regia 6. n. 5.**

Hi autem testes singulares vt plenam fidem faciant debent esse omni exceptione maiores. Vt constat ex illis verbis. *Sine de las personas tales que entienda el qualo habiere delictar que son de creer.* Et merito sic statuitur cum debeat horum deponitio testimonium concordia suppleri, & iudici grauius delictum adhiberi. Neque huic maioriati obstat, quod ipsi in Barataria interuenierint, vt supponitur in *dicta lege*, dum modo procelemur nullum lucrum, nullamque commodum velle ex ea deponitioe, & in diebus condemnatione percipere. Sicuti aliis rebus docent Menoch. loquens de crimine viuae. *lib. 2. de arbitrar. causa. 43. n. 23.* Auendaño. *l. 1. prator. cap. 2. n. 19.* Azued. *dicta leg. 6. n. 16.*

Sed est graue dubium an maioritas testium probanda sit, vt supponenda, dum contrarium aliunde non constat. Alia videtur dictam maioritatem praesumendam esse eo quod quilibet presumatur legitimus & idoneus testis, dum contrarium non probetur. *leg. 1. ff. de testibus,* ideoque allegandi legitimam testium incumbit onus probandi. Signum igitur est ex se legitimam praesumi. Nihilominus in praesenti verissimum est iuramentum, & probandum esse testimonium legitimitate, vt ex rebus singularibus probatio plena & perfecta conlecat. Sicuti tradit Auendaño. *c. 1. prator. n. 19. v. quarto ex vlt. l. 1. Azued. leg. regia 6. tit. 9. l. 3. n. 16.* Fundamentum est in cito quilibet praesumatur legitimus testis ad regulare probationem factus, dum contrarium non constat, sed non vt extraordinaria, & irregulare probationem praestet, haec enim sicut solo beneficio legis praestare quis valet, sic merito ipsa lex legitimam probationem praesumendam exigat, neque eodem est

omnino presumptione, vt ex doctrina Angeli in leg. 2. §. diem. quemadmodum restant. aperitur. docet Couarru. in cap. relatu. n. 2. §. 6. de testam. Hippolyt. in pract. §. quoniam. n. 5. §. Zepola. conf. crim. 57. n. 7. Mathaus de Afflicis in consuetu. sicilia. lib. 2. Rub. 4. §. vers. corripit. n. 3. in fine. Azevedo. dicta leg. regia. 6. n. 17. Præterea cum lex seu statutum exigat pro aliquo actus legitima præbatione aliquam in testibus qualitatem ea probanda est vt prædicti Couarru. Azevedo, & Molina. lib. 2. de primogen. cap. 6. n. 29. §. 30. docent. Quod maxime verum est, cum ea qualitas pro forma, & conditione exigatur, vt contingit in presenti.

His tamen testibus singularibus addenda est aliqua alia præsumptio scilicet sententia opinionis, & famæ iudicis de recipiendis numeribus, vel de iniqua iustitiæ ministratio, vel de pecuniarum cupiditate, stipendiij indebiti exactio, & similibus vt delictum plene probetur, vt constat ex illis verbis. leg. 6. §. otrosi auentio oras algunax perfumçiones y circunstancias, por que vca el luez, que es verdad loque dicen. alioquin his deficientibus ex testibus singularibus delictum plene non probatur. Vt aduertit Azevedo. d. leg. 6. n. 5. §. 19.

PUNCTVM XXII.

Quæ sit donatio remuneratoria, & quæ ad ipsam requirantur?

- 1 Donatio simpl. x. §. remuneratori a que?
- 2 Vt donatio remuneratoria subsistat, debent ex parte donatarij obsequia digna præstare.
- 3 Secundo debet donans expresse ob ea donationem præstare.
- 4 Debent in foro externo hæc merita probari.
- 5 Merita debent donanti æquiuale, & qualiter hæc æquiualentia mensuranda sit.

Reuocanda est in memoriam quod sæpe dictum est aliam esse donationem simplicem, aliam remuneratariam. Simplex donatio censetur quæ ex mera liberalitate donantis procedit. Quippe in ea præstanda ducitur donans vel affectu donatarij, vel propria liberalitatis ostensione. Cui liberalitati non obstat, sed potius expedit maxime donatarium donationis benemeritum esse, vel ob singulares eius dotes, vel ob obsequia in donantem Remuneratoria vero donatio exigat vt donans in ea præstanda moueatur ob gratificanda obsequia sibi à donatario præstata.

Quocirca vt donans censetur donationem remuneratariam præstare, debent ex parte donatarij obsequia remuneratioe digna præcedere. Vt constat ex cap. relatu. 2. de testam. ibi dicitur seruiri meritiu & tradit Tiraquel. leg. si unquam. verbo donatione legitimus. num. 79. §. 80. Cod. de reuocand. donat. Sanch. lib. 6. de matr. lib. 6. de donat. lib. 6. n. 6. & alij plures apud ipsos, quia remuneratio supponit quod remunerandum est dignum remuneratione esse, aliàs non est remunerandum.

Secundo debet exprimeri se ob ea merita donare, aliàs non erit remuneratio cum non explicetur voluntas remunerantis, ab ea enim voluntate dependet esse donationem simplicem, vel remuneratariam, vt tradit Barbosa. leg. que dicit. 24. n. 56. §. 57. ff. soluto matrimonio. Tiraquel. leg. si unquam. verbo donatione legitimus. Cod. de reuocand. donat. n. 78. Sanch. lib. 6. de matr. disp. 6. n. 3. Et eo autem quod illorum donationem præcesserint præsumitur in foro externo ob illorum remunerationem donationem fieri. Sicut aduertit Mascard. de probat. conclus. 560. n. 10. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 88. n. 5. Guier. lib. 2. pract. 9. 120. in fine. Sanch. dicta disp. 6. n. 3. & colligitur ex leg. si vero. §. idem Papinianus. ff. mandati, vbi in gratiam libertatis receptæ præsumitur libertus consentire quod patronus. pretium sui fundi venditi recipiat. Tertio esto in foro conscientie donans credi possit se ob merita donatarij donasse, cum merita præcesserint, vt docet Nauar. cap. 57. n. 145. Guier. de iuram. 1. p. cap. 5. n. 18. Mol. r. ad. 2. disp. 244. §. quando constat. Sanch. dicta disp. 9. n. 3. At in foro externo non sufficit præcessisse merita, neque item donantem exprimeri ob ea merita donare, sed insuper requiritur vt hæc merita probentur teste Tiraquel. dicta leg. si unquam. verbo donatione. n. 89. §. seqq. Menoch. casu. 134. n. 1. §. seqq. Mascard. de probat. concl. 185. Quæ probatio qualis esse debeat arbitrio prudentis remittitur, cum à iure determinata non sit. Sicuti notat Tiraquel. loc. cit. n. 102. Mascard. & Menoch. supra.

Difficultas tamen est qualia merita præcedere debeant, vt donatio remuneratoria censetur? & omnes conueniunt debere donationem æquiuale, aliàs ea parte qua donatio merita excedere remuneratoria censetur non possit. Vt aduertit Tiraquel. leg. si unquam. verbo donatione. n. 80. Menoch. lib. 2. casu. 132. n. 4. Sanch. lib. 6. de matr. disp. 6. n. 6. Dissentit tamen Doctores in hac æquiualentia assignanda, vt videre est in dictis Doctoribus. Nam alij omnimodam æquiualem expostulant, quod nimis durum est, & alienum ab animo grato, & liberali, qui semper præmia largiora meritis reddit. Alij contenti sunt, dum modo res donata non excedat merita ultra dimidium, quod facile refellitur vt potest

Ferd. de Castro. de iust. & iur.

nullo fundamento dictum. Quapropter retinenda est sententia quam pluribus firmat Tiraquel. dicta leg. si unquam. verbo de natione. n. 84. §. 86. Menoch. de arbit. casu. 132. n. 7. Mascard. 186. Sanch. d. disp. 6. n. 9. arbitrio prudentis relinquendum esse spectata conditione donantis, & donatarij, & causa ob quam donatur. Donatio namque quæ inter has personas ea causa interueniente communitur præstatur non excessiua, sed æquiualentis iudicari debet.

Addit vero Pinel. lib. 1. d. bonis matern. 3. p. n. 81. §. 62. hæc merita donationi æquiualentia eius conditionis esse debere, vt ius agendi, & petendi remunerationem pariant; aliàs non extrahunt donationem à pura & simplici, cum omnino voluntaria & liberalis sit. Sed merito ceteri omnes Doctores, vt videre est in Tiraquel. leg. si unquam. verbo donatione. n. 16. Cod. de reuocand. donat. Couarru. cap. cum in officio. n. 9. de testam. Menoch. de præsump. lib. 4. præsump. 167. n. 31. §. seq. Iulio Claro. lib. 4. recept. §. donatio. 9. 3. Ioann. Garcia. tract. de donat. remunerat. Molina Iesuita. tract. disp. 244. circa med. §. disp. 292. Sanch. lib. 6. de matr. disp. 6. n. 2. hæc Pinel. sententiam reprobant asserentes ad donationem remuneratariam non exigi debitum ex iustitia rigorosum, aliàs non esset donatio, sed solutio, neque exercitium liberalitatis, sed iustitiæ satisfactio, sed exigi tantum debitum ex honestate, & decencia, sicuti verum probum, & gratum decet. Quod sufficiens est vt donatio non censatur pura, & simplex, sed ob merita, tamen terminos liberalis donationis non egrediatur.

PUNCTVM XXIII.

De donatione insinuationem exigente.

§. I.

Quæ donatio insinuationem requirat?

- 1 Quæ sit insinuatio, & ob quam causam requiratur?
- 2 Quæ donatio insinuationem exigat?
- 3 Donatio excedens quantitatem præscriptam nulla est quoad excessum.
- 4 Forma insinuationis.
- 5 Sufficit quod donatio auctoritative iudici manifestetur, esto alia conditiones non obseruentur.
- 6 Exiendi est coram iudice supremo illius loci.
- 7 Donatio excedens 500. solidos, quæque insinuatione indiget eodem tempore concepiti debet.

Insinuatio est manifestatio donationis iudici facta, quam manifestatorem merito leges expostulant in donationibus magne quantitatis, vt potest quæ maturius præstari debent, & ab omni fraude, & dolo seungi. iuxta leg. data. vers. primo ff. de Donationi. Quod autem de donatione dicimus idem intellege de promissione dandi, quia promissio efficax donationi æquiuale vt bene aduertit Tellus Fernandez. leg. 22. Tauri. n. 24. ex Rogerio in leg. Modestinus. n. 21. ff. de donat. & colligitur ex d. leg. 22. Tauri.

Olim donatio excedens 300. solidos insinuatione indigebat, leg. sancimus. Cod. de Donationib. At in presenti leg. penult. §. vlt. Cod. eodem §. 5. alie autem insit. de Donatione. leg. 9. tit. 2. par. 4. ad 500. solidos extensa est. Quam autem quantitatem hi solidi comprehendant non satis constat inter Doctores, quorum opinionones referunt Anton. Gom. 1. 2. de contract. cap. 4. n. 6. Greg. Lopez. dicta leg. 9. Couarru. lib. 1. resolut. cap. 11. num. 3. §. lib. de veter. iur. inquit. collat. c. 6. n. 4. Petr. Duca. s. reg. 224. in fine. Ioann. Guier. de iuram. 1. p. cap. 7. Mol. tract. 2. disp. 278. veriorrem existimo quæ affirmat quælibet solidum 500. marapetinos aureos comprehendere, & conuenienter donationem non excedentem octingenta scuta aurea sub lege insinuationis non contineri, vt ex præcisiatis Doctoribus colligitur.

Præstat lex insinuationem requirens vt donatio excedens supra dictam quantitatem nulla sit, & nullius effectus, non quidem absolute & in integrum, sed quoad excessum, ita vt ea parte qua donatio 500. solidos, excedit nulla sit, & irrita, nullumque dominium transferat in donatarium etiam in foro conscientie, vt supponit ex communi sententia Guier. dicto cap. 7. initio. Gregor. Lop. leg. 9. tit. 4. par. 5. Duchas. reg. 224. in princ. Eman Saa. verbo donatio. n. 1 quia ratio prohibendi, & annullandi hanc donationem est non solum ob vitandum fraudis, & violentia periculum, quod in his donationibus interuenire potest, sed præcipue ne donantes indifferet, & impetuosè suis se bonis spolient. At quoad eam partem quæ summam præscriptam non excedit valida est, & firma donatio iuxta regulam, vtile per inutile non vitatur: & colligitur ex leg. si quis pro redemptione. §. ceteris Cod. de Donationib. §. leg. regia. 9. tit. 4. par. 5. & aduertit Guier. ex communi. 1. p. de iuram. cap. 7. n. 1. Matin. leg. 7. tit. 10. lib. 5. Gloss. 6. §. 1. Molina. disp. 278. initio. Lessius. lib. 2. cap. 18. num. 98. Gregor. Lopez. Duchas. Eman Saa. loc. cit. Barbosa. p. alleg. 95. num. 10.

Q. 2 Forma